

Међународни научни скуп
„Савремена српска фолклористика 12”
Тршић, 30. септембар – 2. октобар 2022.

**КЊИГА АПСТРАКАТА И
ПРОГРАМ СКУПА**

International Scientific Conference
“Contemporary Serbian Folkloristics 12”
Tršić, September 30 – October 2, 2022

**BOOK OF ABSTRACTS AND
CONFERENCE PROGRAMME**

Београд–Тршић, 2022.
Belgrade–Tršić, 2022

Издавачи

Удружење фолклориста Србије, Београд
Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Београд
Центар за културу „Вук Караџић”, Лозница
Научно-образовно културни центар „Вук Караџић”, Тршић

За издаваче

Бранко Златковић
Александар Јерков
Снежана Нешковић Симић
Александра Пурић

Уредници

Дејан Ајдачић
Данијела Петковић
Данијела Митровић

Припрема за штампу

Матеа Милошевић

Штампа

Сору Studio

Тираж

60 примерака

Одржавање скупа подржало

Министарство културе и информисања Републике Србије

Удружење фолклориста Србије, Београд
Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Београд
Центар за културу „Вук Караџић”, Лозница
Научно-образовно културни центар „Вук Караџић”, Тршић

МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП
САВРЕМЕНА СРПСКА ФОЛКЛОРИСТИКА 12
Тршић, 30. септембар – 2. октобар 2022.

Association of Serbian Folklorists, Belgrade
University Library “Svetozar Marković”, Belgrade
Cultural Centre “Vuk Karadžić”, Loznica
Scientific, Educational and Cultural Centre “Vuk Karadžić”, Tršić

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
CONTEMPORARY SERBIAN FOLKLORISTICS 12
Tršić, September 30 – October 2, 2022

Програмски одбор

- др Дејан Ајдачић, Instytut Studiów Klasycznych i Slawistyki,
Uniwersytet Gdański
- др Екатерина Анастасова, Институтът за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН, София
- др Смиљана Ђорђевић Белић, Институт за књижевност и уметност, Београд
- др Ольга Белова, Институт славяноведения Российской академии наук, Москва
- др Таццяна Валодзина, Центр исследований белорусской культуры, языка и литературы НАН Беларуси, Мінск
- др Драгана Ђурић, Балканолошки институт САНУ, Београд
- др Бранко Златковић, Институт за књижевност и уметност, Београд
- др Александар Јерков, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, Београд
- dr Rękas Joanna, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań
- dr Mirjam Mencej, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana
- др Оксана Микитенко, Институту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України, Київ
- др Данка Лajiћ Михајловић, Музиколошки институт САНУ, Београд
- др Данијела Поповић Николић, Филозофски факултет, Ниш
- др Jaroslav Otčenášek, Etnologický ústav Akademie věd České republiky Praha
- др Јеленка Пандуревић, Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука
- др Данијела Петковић, Институт за књижевност и уметност, Београд
- др Бошко Сувајџић, Филолошки факултет Универзитета у Београду

Организациони одбор

др Дејан Ајдачић, Instytut Studiów Klasycznych i Slawistyki,
Uniwersytet Gdański

др Бранко Златковић, Институт за књижевност и уметност, Београд

др Данка Лајић Михајловић, Музиколошки институт САНУ,
Београд

мср Данијела Митровић, Институт за књижевност и уметност,
Београд

мср Марина Младеновић Митровић, Институт за књижевност
и уметност, Београд

др Данијела Петковић, Институт за књижевност и уметност,
Београд

др Наташа Дракулић Козић, Институт за књижевност и уметност,
Београд

мср Татјана Вујновић Пјевач, Филозофски факултет Универзитета
у Новом Саду

Александра Пурић, Научно-образовно културни центар „Вук
Караџић“, Тршић

мр Снежана Нешковић Симић, Центар за културу „Вук
Караџић“, Лозница

Programme Committee

PhD Dejan Ajdačić, Institute of Classical and Slavonic Studies,
University of Gdańsk

PhD Ekaterina Atanasova, Institute of Ethnology and Folklore Studies
with Ethnographic Museum at BAS, Sophia

PhD Olga Belova, Institute for Slavic Studies, Russian Academy of
Sciences, Moscow

PhD Tatsiana Valodzina, The Center for the Belarusian Culture,
Language and Literature researches of the National Academy of
Sciences of Belarus, Minsk

PhD Smiljana Đorđević Belić, Institute for Literature and Art, Belgrade

PhD Dragana Đurić, Institute for Balkan Studies SASA, Belgrade
PhD Branko Zlatković, Institute for Literature and Art, Belgrade
PhD Aleksandar Jerkov, University Library “Svetozar Marković”,
Belgrade
PhD Danka Lajić Mihajlović, Institute of Musicology SASA, Belgrade
PhD Mirjam Mencej, Department of Ethnology and Cultural
Anthropology, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Ljubljana
PhD Oksana Mikitenko, M. Rylsky Institute of Art Studies, Folklore
and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Kyiv
PhD Jaroslav Otčenášek, Institute of Ethnology of the Academy of
Sciences of the Czech Republic, Prague
PhD Jelenka Pandurević, Faculty of Philology, University of Banja
Luka, Banja Luka
PhD Danijela Petković, Institute for Literature and Art, Belgrade
PhD Danijela Popović Nikolić, Faculty of Philosophy, Niš
PhD Joanna Rękas, Adam Mickiewicz University in Poznań, Poznań
PhD Boško Suvajdžić, Faculty of Philology, University of Belgrade

Organising Committee

PhD Dejan Ajdačić, Institute of Classical and Slavonic Studies,
University of Gdańsk
PhD Branko Zlatković, Institute for Literature and Art, Belgrade
PhD Danka Lajić Mihajlović, Institute of Musicology SASA, Belgrade
MA Danijela Mitrović, Institute for Literature and Art, Belgrade
MA Marina Mladenović Mitrović, Institute for Literature and Art,
Belgrade
PhD Danijela Petković, Institute for Literature and Art, Belgrade
PhD Nataša Drakulić Kozić, Institute for Literature and Art, Belgrade
MA Tatjana Vujinović Pjevač, Faculty of Philosophy, University of
Novi Sad
Aleksandra Purić, Scientific, Educational and Cultural Centre “Vuk
Karadžić”, Tršćić
MA Snežana Nešković Simić, Cultural Centre “Vuk Karadžić”, Loznica

Теме:

1. СРПСКИ ФОЛКЛОР И ФОЛКЛОРИСТИКА И ДРУГИ СЛОВЕНИ

Тема „Српски фолклор и фолклористика и други Словени“ је двоструко усмерена – од Срба ка другим Словенима и од Словена ка Србима – омогућава осветљавање присуства инословенских чинилаца у српском фолклору и фолклористици, поређење мотива српског фолклора у ширем словенском кругу, али подстиче и на испитивање инословенских приступа српском фолклору, српско-словенских веза у фолклористичким истраживањима, као и присуства српског фолклора у књижевности других Словена. Тема дозвољава и синхрона и дијахрона истраживања.

Подтеме:

- Лични контакти и сарадња: утицаји, преписка, доприноси, пројекти, сарадња;
- Инословенски фолклористи који се баве српским и јужнословенским фолклором;
- Словенски фолклористи у српској фолклористици (Потебња, Веселовски, Проп, Бошковић Стули, Стојкова, Милошевић Ђорђевић и др.);
- Словенски фолклор у српским библиографијама, енциклопедијама, уџбеницима;
- Српска народна култура у словенским енциклопедијама митологије и старина;
- Јужнословенске теме и мотиви;
- Српско хрватске везе и разграничења;
- Преводи српског фолклора на друге словенске језике и рецепција;
- Поређење тема и мотива – универзално, словенско, српско, локално;
- Ликови и теме српског фолклора у инословенским књижевностима; итд.

2. САВРЕМЕНА ФОЛКЛОРИСТИКА

У оквиру теме могу бити представљени резултати актуелних теренских и архивских истраживања и радови који предлажу и испитују нове приступе и проблеме у свим дисциплинама којима је фолклор (у најширем смислу) предмет интересовања, од народне књижевности, преко етнологије, антропологије, етномузикологије, етнокорологије, примењене лингвистике, па све до историје науке.

Topics:

1. SERBIAN FOLKLORE AND FOLKLORISTICS AND OTHER SLAVS

The topic “Serbian folklore and folkloristics and other Slavs” is bidirectional – from the Serbs to other Slavs and from other Slavs to the Serbs. It enables shedding the light on the presence of other Slavic factors in Serbian folklore and folkloristics, the comparison of the motifs of Serbian folklore in a wider Slavic circle, but it should also inspire the research of other Slavic approaches to Serbian folklore, the research of Serbian and Slavic relationships in folkloristic research, as well as the approach towards Serbian folklore in the literatures of other Slavs. The topic allows both synchronic and diachronic studies.

Subtopics:

- Personal contacts and collaboration: influences, correspondence, contributions, projects, collaboration;
- Other Slavic folklorists doing research in Serbian and South Slavic folklore;
- Slavic folklorists in Serbian folkloristics (Potebnja, Veselovski, Prop, Bošković Stuli, Stojkova, Milošević Đorđević, and others);
- Slavic folklore in Serbian bibliographies, encyclopaedias, textbooks;
- Serbian folk culture in Slavic encyclopaedias of mythology and antiquities;
- South Slavic themes and motifs;
- Serbian and Croatian ties and demarcations;
- Translations of Serbian folklore into other Slavic languages and their reception;
- Comparison of themes and motifs – universal, Slavic, Serbian, local;
- Characters and themes of Serbian folklore in other Slavic literatures; etc.

2. CONTEMPORARY FOLKLORISTICS

The results of the ongoing fieldwork and archive research can be presented within the framework of this topic, alongside papers which propose or challenge new approaches or problems in any folkloristic sphere – from folk literature to ethnology, anthropology, ethnomusicology, ethnocoreology, applied linguistics and science history.

ΠΡΟΓΡΑΜ ΣΚΥΠΑ

CONFERENCE PROGRAMME

**Петак, 30. септембар 2022 /
Friday, September 30, 2022**

9.00 Полазак из Београда / Departure from Belgrade

**12.00 Долазак у Тршић, смештај и регистрација учесника /
Arrival in Tršić, accommodation and registration of participants**

13.00 Ручак / Lunch

15.00 Свечано отварање програма Скупа / Opening ceremony

Бранко Златковић, председник Удружења фолклориста Србије
/ Branko Zlatković, President of the Association of Serbian
Folklorists

Александра Пурић, в. д. директора НОКЦ „Вук Караџић” у Тр-
шићу / Aleksandra Purić, Acting Director of the Scientific,
Educational and Cultural Centre “Vuk Karadžić” in Tršić

Снежана Неškовић Симић, директор Центра за културу „Вук
Караџић” у Лозници / Snežana Nešković Simić, the director
of the Cultural Centre “Vuk Karadžić” in Loznica

15.15 Уводна излагања / Keynote lectures

Председава: Зона Мркаљ / Chair: Zona Mrkalj

15.15 Љубинко Раденковић: Зимски календарски демони код
Словена: балканске *караконцуле* и северноруски *шуликуну*

15.35 Светлана Королёва: Каждение в мифо-ритуальной традиции
русских-юрлинцев (погребально-поминальная обрядность)

15.55 Бошко Сувајић: Академик Нада Милошевић Ђорђевић
– корифеј српске фолклористике

16.15 Пауза / Break

16.30 Сесија 1 / Session 1

Председава: Дејан Ајдачић / Chair: Dejan Ajdačić

16.30 Иван Котев: Форми на соработка меѓу македонските и српските фолкористи

16.45 Дејан Ајдачић: Српски фолклор у руској фолкористици 19. века

17.00 Мирослава Карацуба: Србска народна поезија в украинськй літературній інтерпретації середини XIX – XX ст.

17.15 Михал Пејаш: Польске елите о хајдучком покрету код Срба – дијахронијски преглед

17.30 Зона Мркаљ: Елементи словенског фолклора у српским читанкама

17.45 Наташа Станковић Шошо: Допринос академика Наде Милошевић Ђорђевић развоју фолклористике у настави

18.00 Дискусија / Discussion

18.15 Пауза / Break

18.30 Сесија 2 / Session 2

Председава: Бранко Златковић / Chair: Branko Zlatković

18.30 Бранко Златковић: Везе Вука Караџића са Славонијом и Славонцима – биографски и књижевноисторијски прилог

18.45 Миливој Бајшански: Антологичарски рад Наде Милошевић Ђорђевић

19.00 Ана Витанова-Рингачева, Сузана Мицева: Современиот македонски фолклорист Иван Котев-мост меѓу македонската и српската фолклористика

19.15 Юлия Архангельская: «Это все мои друзья – Пропп, Шапир и Потенбня»: ученые-слависты в современном сетевом фольклоре

19.30 Александра П. Бјелић: Рукописна библиографија радова о народној књижевности Војислава М. Јовановића Марамбоа

19.45 Дискусија / Discussion

20.30 Вечера / Dinner

**Субота, 1. октобар 2022 /
Saturday, October 1, 2022**

8.30 Доручак / Breakfast

9.30 Сесија 1 / Session 1

Председава: Данијела Поповић Николић / Chair: Danijela Popović Nikolić

9.30 Данијела Поповић Николић: Наивно стваралаштво у истраживањима Драгише Витошевића

9.45 Inna Veselova: Poetics of the Epic: Verbal and Visual in Folklore Poetry

10.00 Снежана Милојевић: Фолклорни мотив прерушеног краља у *Житију краља Милутина* Данила II

10.15 Сава Дамјанов: Фаустовски мотив: српске и кашубске (фолклорне) варијанте

10.30 Ана Витанова-Рингачева: Еротските народни песни во македонската и српската народна традиција во контекст на обредната практика (врз примери од „Играле моми по месечина“ од Иван Котев и „Црвени бан“ на Вук Караџиќ)

10.45 Наташа Дракулић Козић: Упоредни поглед на српску и словачку варијанту бајке о краљевићу који се жени девојком-пауном

11.00 Дискусија / Discussion

11.15 Пауза / Break

9.30 Сесија 2 / Session 2

Председава: Саша Кнежевић / Chair: Saša Knežević

9.30 Саша Кнежевић: *Народне пјесне Мухамедоваца у Босни и Херцеговини* – од Косте Хермана до данашњих дана

9.45 Дејан Илић: Збирка епских песама Николе Т. Кашиковића

10.00 Данијела Петковић: Неугледни јунаци јужнословенских епских песама и руских биљина

10.15 Данијела Митровић: „Помало је такијех јунака“: одметници и јунаци у „Бановић Страхињи“ и *Беовулфу*

10.30 Марија Миљковић: Функција посестрима у народним епским песмама са Косова и Метохије

10.45 Јована Милованчевић: Песме о смрти Марка Краљевића у јужнословенском контексту

11.00 Дискусија / Discussion

11.15 Пауза / Break

11.45 Сесија 3 / Session 3

Председава: Михај Радан / Chair: Mihaj Radan

11.45 Ермис Лафазановски: Што се случува со светите дрвја? Истражувањата на Јован Трифуновски во Скопска Црна Гора

12.00 Вероника Абрамова: Символи регионалне идентичности в тульском городском фольклоре – градске легенде

12.15 Наталија Голант, Николай Сухачев: Отражение погребально-поминальной обрядности влахов (румын) в тимокских вариантах румынской баллады «Миорица»

12.30 Драгана Ђурић: Обичајни поступци приликом умирања човека у кући – неке словенске паралеле

12.45 Михај Радан, Миљана-Радмила Ускату: Поједини зимски и пролећни празници, обичаји и веровања у Карашевака

13.00 Ана Чугуровић: Односи промене и преношења у ивањданским и ђурђевданским обичајима у Јадру

13.15 Дискусија / Discussion

14.00 Ручак / Lunch

15.15 Обилазак музејског комплекса и посета Вуковој кући у Тршићу / **Tour of the museum complex and visit to Vuk Karadžić's house in Tršić**

11.45 Сесија 4 / Session 4

Председава: Сања Лазаревић Радак / Chair: Sanja Lazarević Radak

11.45 Сања Лазаревић Радак: Криза социјализма и наговештаји транзиције на југословенским новогодишњим честиткама

12.00 Славица Гароња Радованац: Нови фолклорни идентитети на просторима Балкана (бивше Југославије)

12.15 Богдан Дражета: Прожимања, удаљавања и спорења међу Бошњацима, Србима и Хрватима у Босни и Херцеговини почетком XXI века

12.30 Александар Павловић: Срби у Косовској Митровици: Наративи о садашњици и жељеној сутрашњици у светлу паралеле са мотивима фолклорних форми

12.45 Александра Матић: Етнографска слика Македоније и Старе Србије у међуратном српском путопису

13.00 Биљана Анђелковић: Народна предање о задужбинарству Милоша Обилића: пример манастира Тумане

13.15 Дискусија / Discussion

14.00 Ручак / Lunch

15.15 Обилазак музејског комплекса и посета Вуковој кући у Тршићу / **Tour of the museum complex and visit to Vuk Karadžić's house in Tršić**

17.00 Сесија 5 / Session 5

Председава: Марија Ковшова / Chair: Maria Kovshova

17.00 Марија Ковшова: Образи отца и матери в русских загадках: к вопросу о концептуализации семантики родства в традиционной языковой картине мира

17.15 Olga Orlova: Wild and Domestic Animals in Russian Folk Riddles

17.30 Веселин Петровић: О ткачкој лексици у дијалекатским речницима српскога језика

17.45 Драгана Цвијовић: Називи за човека у *Сликама из сеоског живота* Јанка Веселиновића

18.00 Милица Стојановић: Глаголи мотивисани називима народних музичких инструмената у српском језику

18.15 Бранкица Марковић: Из савремене антропониције Новог Сада 1 – лична имена мушке деце рођене у Новом Саду 2021. године (Да ли се при избору имена више прати мода или се чува традиција?)

18.30 Дискусија / Discussion

19.00 Представљање издања УФС-а / **Presentation of the editions of the ASF**

20.00 Вечера / **Dinner**

17.00 Сесија 6 / Session 6

Председава: Здравко Ранисављевић / Chair: Zdravko Ranisavljević

17.00 Наталиа Евгеньевна Котельникова: Фольклорная неказочная проза в реестрах объектов нематериального культурного наследия

17.15 Марко Стојановић: Манифестациони туризам у светлу фолклора – de facto и de iure потенцијал нематеријалног културног наслеђа

- 17.30** Здравко Ранисављевић: Основни индикатори нематеријалног културног наслеђа у пракси сценског представљања и интерпретирања традиционалних плесова у Србији
- 17.45** Веселка Тончева: Традиционната песен и танц на *гораните* в изследванията на сръбски, славянски и чуждестранни автори
- 18.00** Зорана Гуја: Јелица Беловић Бернациковска: од мале везиле до мелографа кроз преписке и сарадње
- 18.15** Mirella Makurat: Lingocultural image(s) of the Mother of God in the South Slavic folk lyric
- 18.30** Дискусија / Discussion
- 19.00** Представљање издања УФС-а / **Presentation of the editions of the ASF**
- 20.00** Вечера / **Dinner**

**Недеља, 2. октобар 2022 /
Sunday, October 2, 2022**

8.30 Доручак / Breakfast

9.30 Сесија 1 / Session 1

Председава: Смиљана Ђорђевић Белић / Chair: Smiljana Đorđević Belić

- 9.30** Magdalena Bogusławska: Slovenski folklor u savremenoj terapeutskoj kulturi
- 9.45** Suzana Marjanić: „Cell-apocalypse“ Stephena Kinga u kontekstu realnih izvještaja o geoinženjeringu ili o teorijama zavjera kao suvremenim predajama
- 10.00** Mirjam Mencej: Primerjalna analiza odzivov na pandemijo Covid-19 in ukrepe zoper njo v internetni folklori

10.15 Смиљана Ђорђевић Белић: Covid-19 – етиологија вируса:
од глобалних теорија завере до њихових локалних верна-
куларних одјека и интерпретација у Србији

10.30 Дискусија / Discussion

10.45 Завршна дискусија и затварање скупа / Final discussion and
conference closing ceremony

11.15 Обилазак манастира Трноше / Trip to Trnovoš
monastery

Ручак / Lunch

Полазак за Београд / Departure from Tršić

АБСТРАКТИ

ABSTRACTS

Вероника Абрамова

Тульский государственный педагогический университет им. Л. Н. Толстого
Тула, Россия
istinijobraz@mail.ru

Символы региональной идентичности в тульском городском фольклоре

Активно функционирующим жанром современного фольклора является городская легенда. Для горожанина она является идентифицирующим фактором, позволяющим отличать свой мир от чужого. Рассмотрев тульские городские легенды, можем сделать вывод о том, что они, с одной стороны, обладают универсальными для данного жанра чертами (противопоставление центра и периферии; старой и новой частей города; осмысление города в «вертикальном» измерении: появление нарративов, связанных с чердаками и подвалами; локальные приурочивания, связанные с «нехорошими» местами). С другой стороны, они имеют региональную специфику, отражают региональную идентичность. Так, легенда о мастере Алексее Сурнине, который якобы является прототипом знаменитого Левши, отражает представление горожан о том, что они – потомки славных оружейников и Тула не случайно носит звание «оружейной столицы». Поддерживает этот образ целый ряд городских легенд о промышленнике Никите Демидове, который основал в Туле металлургический завод, выпускавший пушки и боеприпасы. Легенда о том, как был сохранен секретный рецепт тульских пряников, поддерживает идентичность горожан на уровне кулинарного культурного кода. В современный студенческий фольклор входят легенды о доме тульского промышленника Лугинина, через которые поддерживается региональная идентичность на уровне связи со знаковым литературным именем – Лев Толстой. Образы городских легенд воплощаются в городской скульптуре, превращаются в визуальные символы региона.

Дејан Ајдачић
Гдањски универзитет
Гдањск, Пољска
dejajd@gmail.com

Српски фолклор у руској фолклористици 19. века

Аутор уз ослонац на досадашња истраживања наводи преводе српских народних песама и умотворина из збирки Вука Караџића на руски језик током 19. века и допринос преводиоца и рецепцију тих превода у руској култури. Анализирају се и ставови низа фолклориста 19. века – од Јурија Венелина, Александра Афанасјева до Александра Потембе, Сумцова и Халанског.

Биљана Анђелковић
Етнографски институт САНУ
Београд, Србија
andjelkovicb@gmail.com

Народно предање о задужбинарству Милоша Обилића: пример манастира Тумане

Легенде о Милошу Обилићу прилично су раширене у Србији, па и изван ње. Као важан елемент косовског мита, Милошев лик се најчешће доводи у везу са херојском етиком и јуначким подвизима. Међутим, легенде о Милошу су знатно разноврсније, нарочито када се помиње као ктитор неког манастира. У различитим крајевима Србије постоји више таквих примера, међутим манастир Тумане код Голупца је током последњих неколико година постао далеко популарнији у односу на друге. Паралелно са растом популарности и посећености овог манастира, оживљавало је и ширило се народно предање о његовом ктитору, који је овде представљен не само као локални владар, већ и као грешник и покајник. У овом излагању ће бити представљени резултати истраживања вршених у околини Голупца током 2022. године са циљем да се провери колико је предање заиста раширено у локалним оквирима, да ли постоје варијације и како се оно данас преноси и обликује.

Юлия Архангельская

Тульский государственный педагогический университет им. Л.Н. Толстого
Тула, Россия
archangelju@yandex.ru

«Это все мои друзья – Пропп, Шапир и Потебня»: ученые-слависты в современном сетевом фольклоре

В докладе будут рассмотрены образы знаменитых ученых-славистов (В.И. Даля, И.А. Бодуэна де Куртене, А.А. Потебни, Л.В. Щербы, С.И. Ожегова, Д.Э. Розенталя), а также их творения (словари, справочники, фразы), представленные в сетевом фольклоре. Большинство из этих исследователей занимались изучением и сопоставлением славянских языков и были просветителями в широком смысле слова, т.е. в какой-то мере продолжателями тех идей, которым сочувствовал и Вук Караджич. В результате анализа, которому подвергаются как семантика данных лингвокультурем, так и способы их репрезентации, авторы приходят к выводу о знаковости и актуальности обозначенных образов в национальном культурном коде.

Миливој Бајшански

Одсек за српску књижевност и језик, Филозофски факултет
Универзитета у Новом Саду
Нови Сад, Србија
bajsanskimilivoj4@gmail.com

Антологичарски рад Наде Милошевић Ђорђевић

У богатом антологичарском раду Наде Милошевић Ђорђевић заступљене су и стиховане и прозне врсте усмене књижевности. Милошевић Ђорђевић је у антологије народне поезије убрајала: лирске, епске и лирско-епске народне песме; а од прозних облика су захваћене све врсте (бајке, басне, приче о животињама, легендарне приче, новеле, шаливе приче, анегдоте и предања, као и мале фолклорне форме: пословице, питалице и загонетке).

Овом приликом је пажња усмерена на избор Наде Милошевић Ђорђевић, пропратне текстове, предговоре и поговоре и речнике мање познатих речи у антологијама. Такође се рад бави анализом одабира стихованих и прозних усмених врста за основношколску лектуру из народне књижевности, која представља предани антологичарски подухват Наде Милошевић Ђорђевић.

Александра П. Бјелић

Педагошки факултет у Ужицу, Унивезитет у Крагујевцу
Ужице, Србија
aleksandra.bjelic@gmail.com

Рукописна библиографија радова о народној књижевности Војислава М. Јовановића Марамбоа

У оквиру *Зборника радова о народној књижевности* Војислав М. Јовановић планирао је да штампа текст „О изради библиографије наше народне песме”, међутим, тај чланак не постоји, нити постоје белешке у форми чланка које би нам помогле у вези са реконструкцијом његових закључака. Ипак, као што је приређивач овог зборника нагласио, у рукописној заоставштини овог научника налази се велики број библиографских исписа. Те рукописне библиографске референце, пре свега, можемо категорисати у две целине. Једна представља неку форму лисног каталога, који садржи неколико предметних одредница које су тежиле да имају садржину свеукупне библиографије наше народне књижевности, док су друга целина фасцикле са референцама о преводима и изучавањима наше усмене књижевности у светској литератури.

У овом раду приказаћемо садржај те две целине као рефлексiju симултаног изучавања и прикупљања радова и штампаних и рукописних збирки наше усмене књижевности овог научника. Осим тога, у тексту ће бити приказан и Јовановићев ангажман на изради „Алфабетара“ о усменој књижевности, покренутом од стране Лексикографског завода ФНРЈ, који се, такође, темељи на рукописном материјалу који смо пронашли у његовој заоставштини.

Magdalena Bogusławska

Institut za zapadnu i južnu slavistiku Univerziteta u Varšavi

Varšava, Poljska

m.boguslavska@uw.edu.pl

Slovenski folklor u savremenoj terapeutskoj kulturi

Izlaganje ima za cilj da ispita uslove sve izraženijeg interesovanja za praslavska verovanja i obredne prakse u savremenoj popularnoj kulturi. Temu nastojim da obradim na primeru fenomena „slovenske gimnastike“, shvaćene kao domaći vid fizičke aktivnosti, kao lokalni ekvivalent joge (nema direktnu vezu sa sokolskim pokretom). Već uvodni osvrt uveruje osmatrača, naime, da je ova pojava odraz pravca koji je karakterističan za savremenu kulturu individualizma, a koji sociološkinja Eva Ilouz naziva „terapeutskom kulturom“. Ovakva konceptualizacija istraživačkog problema usmeriće, s jedne strane, našu pažnju na strategije pomoću kojih se predstave o prethrišćanskom slovenstvu rekonstruišu na osnovu folklornih motiva provučenih kroz filtere popularne kulture. Sa druge pak otvara čitav niz pitanja: 1) o principima po kojima elementi poistovećivani sa imaginarnim (zamišljenim) praslavenstvom pothranjuju postmoderni imaginarijum „dobrog života“, 2) o tome kako zapravo grade mitologije na kojima se temelje „zdravi“ individualni identiteti i 3) na osnovu čega se svstavaju u prakse koje tvore „tehnologije i etiku brige o sebi“ (Fuko) te, shodno tome, 4) na koji način služe idealu „svesnoga“ kao oruđa emancipacije pojedinca, ali i pokretačke snage konzumerizma.

Inna Veselova

St-Petersburg State University

Sr-Petersburg, Russia

veselinna@mail.ru

Poetics of the Epic: Verbal and Visual in Folklore Poetry

Spiritual poetry is a genre of epic poetry, the basis of which are the lives of the saints (St.George, Feodor the Tyrone) and the events of Christian history (Ascension, Christmas).

In the Russian North, as well as in Serbia and Montenegro, a living tradition of epic storytelling has been preserved longer than in another parts of Europe. The regions of recording of classical Russian epics coincided with the regions where the Old Believers lived. The Russian North region became the place of forced exile and voluntary flight from persecution for the Old Believers from the second half of the 17th century.

The close connection between the poetics of spiritual verses and Orthodox iconography was pointed out by researchers of the 19th century (A.N. Veselovsky, A.N. Pypin). Our research shows especially close relationship between the oral epic and the culture of the Old Believers. Loyalty to ancient cultural forms and the high level of literacy ensured the preservation of complex epic forms. A lot of secret manuscript and icon workshops ensured the widespread dissemination of religious artefacts among the peasantry. Based on modern field records and archival materials, the presentation shows that the plots of spiritual poems were supported by knowledge of the visual range - on home icons, illustrations and copper icons. The Old Believer culture contributed to the long preservation of a layer of imagery that had its origins in the pre-Nikonian Orthodox topic.

Ана Витанова-Рингачева, Сузана Мицева

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“

Штип, Република Северна Македонија

ana.ringaceva@ugd.edu.mk, suzanamicev@gmail.com

Современиот македонски фолклорист Иван Котев-мост меѓу македонската и српската фолклористика (фактографско-аналитички пристап)

Современата фолклористика несомнено ќе беше посиромашна без деценискиот придонес што го дава во оваа област еден од најистакнатите и најплодни македонски фолклористи, Иван Котев. Неговиот влог во собирањето на теренски, автентички фолклорни единици го прави особено значаен за собирањето на народното творештво по последните децении од дваесетиот век и почетокот на 21 век, во југоисточниот регион на Македонија,

терен кому му требаше истражувач и запишувач одваков калибар. Половина век тој го следи развојот на српската и македонската фолклористика и активно учествува со свои научни трудови на симпозиуми во Р.Србија, но и на целиот Блукан. Во неговата богата библиографија се содржани десетици вакви текстови и ние ќе се обидеме да направиме преглед на темите коишто биле негов интерес низ годините и на кој начин тој го проучувал, но и го доближувал фолклорот во Македонија и Србија. Котев е редок пример на предан зачувувач на народниот бит, човек кој темелно навлегува во фолклорот, и затоа анализата на неговите трудови ќе ни даде уште еден поглед во фолклорниот континуитет и соработката на фолкористите од двете земји.

Ана Витанова-Рингачева

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“

Штип, Република Северна Македонија

ana.ringaceva@ugd.edu.mk

Еротските народни песни во македонската и српската народна традиција во контекст на обредната практика (врз примери од „Играле моми по месечина“ од Иван Котев и „Црвени бан“ на Вук Караџиќ)

Еротскиот фолклор содржи драгоцен материјали што можат да бидат од исклучителна корист при проучувањето на животот и традицијата на еден народ, но и воопшто на еден поголем ареал, како што е јужнословенскиот фолклор. Прикриените манифестации на сексуалноста најприродно излегуваат на површина во форма на поетски или прозен запис, анегдота, поговорка, пословица, брзозборка и сл. Еротскиот фолклор како најизрезена своја карактеристика ја поседува опсценоста, како специфичен код на изразување на сексуалниот порив, што човекот природно го поседува. Песните со еротски мотиви всушност претставуваат слика на т.н. праакт на создавањето и обновата на поредокот. Артикулацијата на половото општење била сосема природна состојба во перцепцијата на нашите предци. Голото човечко тело

не се вулгаризирало, напротив, се славило и околу него се развила цела обредна практика во насока на обезбедување плодност. Половиот однос значел сигурно потомство, но и поттикнување на природата да биде плодородна. Еротиката и хуморот се во заемна симбиоза и тие се дел од обредот којшто има магиска функција, при комуникацијата со сакралниот свет и ритуалниот допир со митскиот предок. Играта, танцот и лиминалното време во народните песни со еротски мотиви ќе бидат во фокусот на нашето истражување преку примери од собирачката дејност на македонските и српските собирачи и фолклористи Иван Котев и Вук Караџиќ.

Славица Гароња Радованац

Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу
Крагујевац, Србија
sgaronja@gmail.com

Нови фолклорни идентитети на просторима Балкана (бивше Југославије)

Рад полази од специфичне ситуације настале у домену фолклора на просторима бивше Југославије, који се нужно не поклапају са ни са етничким, ни политичким, па ни верским границама, новоуспостављених јужнословенских држава. Пратећи савремене етномузиколошке појаве (на примерима лирске, превасходно варошке песме оријенталних примеса, чији најпознатији рефлекс (и у европском контексту) представља севдалинка, даје се покушај дефиниције не само савременог фолклорног идентитета јужнословенских народа, већ и нашег, свеукупног менталитета, који је добрим делом био утемељен у фолклору, а који се нужно отима и прелива преко прокламованих нових (политичких) граница, насталих с краја 20. и са почетком 21. века на темељима бивше Југославије.

Наталия Голант, Николай Сухачев

Музей антропологии и этнографии им. Петра Великого (Кунсткамера)
РАН; Институт лингвистических исследований РАН (Николай Сухачев)
Санкт-Петербург, Россия
natalita1977@yandex.ru, nsuh@inbox.ru

Отражение погребально-поминальной обрядности влахов (румын) в тимокских вариантах румынской баллады «Миорица»

Фундаментальный свод записей текстов баллады «Миорица» А. Фоки (Бухарест 1964) позволяет выявить заметное варьирование в описаниях как завещания пастуха так и внешнего вида его захоронения. В этом своде представлен и текст, записанный Д. Каракостей в 1941 г. в лагере для военнопленных от уроженца села Брза-Паланка (общины Кладово Борского округа Сербии). К настоящему времени количество текстов баллады, локализуемых в селах восточной Сербии и северо-западной Болгарии, довольно велико. Своеобразие этих вариантов в сравнении с «классическим» вариантом А. Руссо, опубликованным в редакции Александри, заключается в отсутствии в большинстве из них мотива «смерть – свадьба». «Завещание пастуха» в том или ином виде присутствует во всех вариантах «Миорицы». В некоторых из них, записанных в селах влахов-царан (носителей олтенских говоров румынского языка), кроме желания пастуха быть похороненным рядом с загонем для овец, содержится просьба к матери, устроить ему поминки (вариант, записанный Д. Каракостей), или раздать спрятанные им деньги беднякам (вариант из с. Мокране общины Неготин Борского округа, который записал и опубликовал И. Пэтруц). Можно предположить, что упоминания об организации поминков и о раздаче поминальной милостыни (поминальных даров) связаны с особенностями погребально-поминальной обрядности влахов, придающих этим действиям важное значение.

Зорана Гуја

Музиколошки институт САНУ; Одсек за музикологију и етномузикологију, Музичка академија Универзитета у Сарајеву
Београд, Србија
zorana.g75@gmail.com

Јелица Беловић Бернациковска: од мале везиље до мелографа кроз преписке и сарадње

Позната у свијету фолклористике, како на етнографском и књижевном, тако и на педагошком и просвјетном нивоу, Јелица Беловић-Бернациковска је дала допринос и у области народног музичког стваралаштва/мелографије, који је широј јавности мање познат. Кроз различите, преписке, писма, разгледнице, рукописе и сарадње остварене са (страним) истраживачима, поготово аустријским етнографом и филологом Фридрихом С. Краусом, могуће је ишчитати доприносе наведене ауторке на пољу истраживања народне усмене књижевности и народне музичке традиције Срба и других Јужних Словена, исказаних кроз вокално-инструменталну форму пјевања уз гусле. У овом излагању биће наглашен научно-истраживачки рад Беловић-Бернациковске у ширем етномузиколошком контексту, значајном за фолклористику и друге области као рефлексија на таква истраживања с почетка 20. вијека.

Сава Дамјанов

Филозофски факултет у Новом Саду
Нови Сад, Србија
koderdam@gmail.com

Фаустовски мотив: српске и кашубске (фолклорне) варијанте

Рад се бави упоредном анализом мотива о човеку који продаје душу ђаволу у народним приповеткама Кашуба и српској усменој, али и раној уметничкој (пред)романтичарској традицији. Бројне су

овде додирне тачке али још бројније и дубље разлике, превасходно зато што код нас овај мотив долази из византијске књижевности. Такође се код Кашуба ђаво именује и третира разноврсније (каткад чак хуморно!) и често повезује са одређеним етничким идентитетима, док је у српској уметничко-језичкој пракси он углавном детерминисам хришћанском (неретко апокрифном) теологијом.

Богдан Дразета

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Београд, Србија

drzetab@gmail.com

**Прожимања, удаљавања и спорења међу Бошњацима,
Србима и Хрватима у Босни и Херцеговини
почетком XXI века**

Јужнословенске теме и мотиви нису само „популарне“ већ и нужне области проучавања у етнологији и антропологији. Иако су све јужнословенске савремене државе хетерогене и важне за друштвено-хуманистичке науке у истраживачком смислу, Босна и Херцеговина је у одређеној мери мање проучена. Три етничке заједнице (Бошњаци, Срби и Хрвати) и међусобни односи њихових припадника су поједностављени и остају често непознати како за њих саме, тако и за оне „са стране“, при чему се ту мисли на становнике суседних земаља, а не само особе из остатка европског континента и света. Сматрам да је, сходно томе, на делу „дупла егзотизација“ – посматрање и замишљање народа у Босни и Херцеговини као одувек међусобно завађених, али добронамерних и неспремних на новитете у свакодневном животу и другим доменима. Прожимања, удаљавања и спорења међу три заједнице почетком XXI века јесу шанса за другачије и боље разумевање истих, јер без тог дела јужнословенска културна слагалица није сасвим употпуњена.

Наташа Дракулић Козић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

natdrakulic@gmail.com

Упоредни поглед на српску и словачку варијанту бајке о краљевићу који се жени девојком-пауном

Рад је писан уз непретенциозно настојање да илуструје идеју о међусобној повезаности словенских усмених књижевности и њихових традиционалних култура кроз компаративну анализу српске и словачке варијанте бајке о краљевићу који се жени девојком-пауном. У *Златној јабуци и девет пауница*, из збирке Вука Стефановића Караџића *Српске народне приповјетке* објављене 1853. године, односно *Замку од љуске* (оригиналан наслов гласи: *Škripiňovu zátok*), из прве свеске *Простонародних словачких прича* које је сакупио Павол Добшински и штампао 1880. године, уочавају се слични мотиви и једнака морфологија. Циљ истраживања јесте одређивање заједничке композиције поменутих бајки као и њихових варијабилних елемената, према функцијама и делокрузима ликова, имајући у виду структуралистички метод Владимира Јаковљевича Пропа. Поред свега наведеног, посебна пажња посвећена је иницијацији јунака, те смислу различитих тестова које краљевић треба да реши како би остварио свој наум – венчање са вољеном девојком.

Смиљана Ђорђевић Белић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

smiljana78@yahoo.com

Covid-19 – етиологија вируса: од глобалних теорија завере до њихових локалних вернакуларних одјека и интерпретација у Србији

У формирање представе о пандемији изазваној вирусом Covid-19 учествовали су актери из сасвим различитих сфера: осим биомедицинског дискурса, важну улогу имао је дискурс медија, а

нарочито место припало је и фолклорним садржајима – дисперзном спектру вернакуларних одговора на глобалну кризну ситуацију. Фолклор пандемије припада феномену фолклора здравствених криза у ширем смислу, чије су тематске окоснице, како су истраживања обављана последњих деценија показала, везане за порекло болести, превенцију и лечење, места означена као потенцијално опасна или безбедна, преносиоце и сл. У жанровском смислу овај вид фолклора углавном обухвата теорије завере, гласине, урбана/ савремена предања, хумористичке вербалне наративе, а када је о пандемини Covid-19 реч, и хибридне вербално-визуелне жанрове попут *image macro* мима и виралних фотографија. У разматрању ће посебна пажња бити посвећена жанровски различитим садржајима који се везују за порекло вируса (при чему ће нарочито бити размотрено укрштање етиолошког и есхатолошког слоја). Грађа на којој се анализа спроводи обухвата садржаје из медија и ону доступну на различитим друштвеним мрежама (у Србији), као и теренски материјал прикупљен у интервјуима од 2020. до 2022.

Драгана Ђурић

Балканолошки институт САНУ

Београд, Србија

draganasdjuric@gmail.com

Обичајни поступци приликом умирања човека у кући – неке словенске паралеле

Тренутак смрти човека и време које му непосредно претходи код свих словенских народа праћени су низом радњи које су пре-дузимали укућани како би се душа умирућег што лакше одвојила од тела и отишла на онај свет. Сматрало се да ће човек лакше умрети, ако се пре тога помири са онима са којима је у завади или које је нечим увредио, па су организована тзв. праштања. Широко је распрострањено веровање да је велики грех, уколико би неко умро без свеће. У Шумадији се чак сматрало да ће такав покојник предводити градоносне облаке и уништавати летину села.

У случају када је човек посебно тешко умирао, породица би прибегавала посебним радњама како би му олакшала муке – померали би место његовог лежаја, спуштали би га на земљу, склањали јастук из постеље итд. С обзиром на то да се веровало

да веома тешко умиру грешници, ове радње су могле имати и карактер заштите од таквог покојника. У раду ће се пажња покло- нити обредном понашању људи из окружења умирућег човека, као и веровањима која такво понашање генеришу. Истраживање се заснива на етнографско–фолклористичкој грађи Срба, као и неких других словенских народа.

Бранко Златковић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

brankozlat@gmail.com

Везе Вука Караџића са Славонијом и Славонцима – биографски и књижевноисторијски прилог

Током 1825. Вук Караџић је боравио у Броду на Сави у Хабзбуршкој монархији (данас Славонски Брод у Републици Хрватској) поводом судског процеса који је водио против адвоката Јована Себастијановића који је 1814, у Панчеву, проневерио Вукових 57 дуката. Присуствујући лично рочишту, Вук је у Броду на Сави успоставио пријатељство и сарадњу са многим житељима Славоније и славонским књижевницима – трговцем Игњатом Алојзијем Брлићем, братром Марјаном Јаићем Брођанином, жупником Карлом Павићем, Адамом Филиповићем Хелден-талским, преводиоцем Тодором Радичевићем (оцем Алексија Бранка Радичевића), братром Петром Катанчићем, цензором Антоном Нађем, братром Гргом Чеваповићем, официром Тадијом Бркићем. У раду ће се описивати и анализирали књижевне, историјске и биографске везе Вука Караџића са Славонијом и Славонцима и осветлиће се њихове мање познате књижевне и културне делатности.

Дејан Илић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

dejan.ikum@gmail.com

Збирка епских песама Николе Т. Кашиковића

Никола Т. Кашиковић један је од најзначајнијих српских културних радника друге половине XIX века у Босни и Херцеговини. Као дугогодишњи уредник *Босанске виле* Кашиковић је покренуо, усмеравао и организовао опсежан рад на сакупљању народних умотворина. Иза себе је оставио обимну збирку епских народних песама која је данас део Етнографске збирке Архива САНУ. Кашиковићева збирка само је делом објављена, а због сумњи да је реч о неаутентичним песмама остала је на маргинама српске фолклористике. У предстојећем раду даћемо тематско-мотивски преглед збирке, указати на основне стилске и поетичке одлике песама и њихов однос према Вуковим збиркама, односно српском епском „канону“. Осврнућемо се и на рецепцију ове збирке у нашој фолклористици. Испитаћемо контекст сакупљања, апстраховати Кашиковићева сакупљачка начела и одредити место ове збирке међу сродним сакупљачким подухватима друге половине XIX у Босни и Херцеговини.

Мирослава Карацуба

Институт мистецтвознавства, фолклористики та етнологиї ім. М.Т.

Рильського НАН України, Київ

Київ, Україна

mkaratsuba@gmail.com

Сербська народна поезія в українській літературній інтерпретації середини XIX – XX ст.

Сербська народна поезія належить до тих цікавих “міжслов’янських категорій” народно-пісенного походження, які тою чи іншою мірою видатні українські письменники минулого століття брали за основу своїх художніх творів, поруч із фолкклором українським.

Сербський народний епос, зокрема, безпосередньо тою чи іншою мірою входить у саму художню творчість видатних українських письменників. Маємо на увазі, наприклад, поезію Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Юрія Федьковича, драматургію Михайла Старицького.

Сербська народна поезія належить до найяскравіших гуманістичних явищ слов'янського художнього слова. Недаремно вони викликають творче зацікавлення багатьох талановитих і прогресивно настроєних українських письменників XIX-XX століття, котрі у свою чергу намагаються “залучити” їх до своєї художньої творчості в різному вигляді: по лінії використання тематики й художньої образності (“Подражаніє сербському” Т.Шевченка; “Віла-посестра” Лесі Українки; “Поема про білу сорочку” Івана Франка; “Лук>ян Кобилиця” Ю.Федьковича; “Маруся Богуславка” М.Старицького; “Подорож до Іхтімана” П.Тичини тощо).

Т.Шевченко у вірші “Подражаніє сербському” пощастило відчутти й осягнути багатство й велич саме сербської народної пісні, і це відбито ним виразно і у самій назві: “Подражаніє сербському” – отже, свідомо літературна стилізація.

У деяких поетичних творах “Сербські ваї”, “Празник у Токові” Ю. Федькович славить боротьбу волелюбних слов'янських народів проти турецьких і німецьких загарбників.

Показові елементи поетики сербського і хорватського фольклору, переосмислені І.Франком, стають здобутком української літератури.

Саша Д. Кнежевић

УИС, Филозофски факултет Пале

Пале, Република Српска

knezsa@yahoo.com

Народне пјесне Мухамедоваца у Босни и Херцеговини – од Косте Хермана до данашњих дана

Збирка Народне пјесне Мухамедоваца у Босни и Херцеговини – књига прва, коју је приредио један од најзначајнијих чиновника аустроугарске управе у Сарајеву Коста Херман, објављена је у издању Земалске штампарије 1888. године. Књига је у двадесетом

вијеку поново објављена три пута 1976. и 1990. године под насловом *Народне пјесме Муслимана (у) БиХ (Босни и Херцеговини)*, а 1995. године као *Народне пјесме Бошњака у БиХ*. Све три издања приредила је и предговорима надоградила Џенана Бутуровић, несумњиво најпознатији проучавалац Херманових збирки и рада уопште. Анализом ових издања настојаћемо показати како је функционисао процес десловенизације босанских муслимана од времена аустроугарске окупације до данашњих дана.

Мария Ковшова

Институт језикознания РАН
Москва, Российская Федерация
kovshova_maria@list.ru

Образы отца и матери в русских загадках: к вопросу о концептуализации семантики родства в традиционной языковой картине мира

Исследование образов отца и матери в русских загадках проводится с целью изучения особенностей народного миропонимания, запечатленного в фольклоре. На материале русских традиционных загадок изучается этническая логика, предопределяющая характерологические черты традиционной языковой картины мира. Исследуются культурно окрашенные когнитивные основания семантики загадок, в которой отражаются различные аспекты родственных отношений. Анализ концептуализации семантики родства на примере образов отца и матери в загадках учитывает два направления. Первое направление: «цель – источник»; типологизация метафорических моделей в этом направлении определяется тем, какие смыслы находят свое выражение в образах отца и матери в загадках. Второе направление: «источник – цель» выявляет то, как номинации отца и матери, будучи словами-компонентами в загадках, становятся источниками метафоризации других понятийных сфер. Образы родства отвечают антропоморфному символизму загадок; в них запечатлены основные смыслы родственных отношений, существующие в русской традиционной семье, принятые за образцы для аксиологического

описания окружающего мира. Выявляется набор номинаций отца и матери, который используется в загадках; сопоставляются смыслы родственных отношений в загадках про отца и мать с теми смыслами, которые содержатся в загадках про различные предметы, уподобленные отцу и матери. Исследование позволяет реконструировать концепт «родственные отношения» с его культурными элементами, которые внедряются в семантику загадок и, тем самым, отражают традиционную языковую картину мира.

Светлана Королёва

Институт славяноведения РАН

Москва, Россия

petel@yandex.ru

Каждение в мифо-ритуальной традиции русских-юрлинцев (погребально-поминальная обрядность)

Ритуал каждения (окуривания ладаном или его заменителями), имеющий церковное происхождение, получает распространение и в народном христианстве, в т.ч. у славянских народов. Значительную роль он играет в погребально-поминальной обрядности, где окуривание проводится обычно с целью очищения предметов, людей и пространства, бывших в контакте с покойным. К числу этнорегиональных традиций с разработанной мифологической семантикой каждения относится культура русских-юрлинцев, проживающих в иноэтничном (коми-пермяцком) окружении. Внутри погребального обряда ритуал каждения выполняет не только типичные очистительную и апотропеическую функции, но и выступает как способ медиации между живыми и умершими (служит для приглашения душ на ритуальную трапезу и т.п.). Ладан и дым упоминаются в формулах-обращениях к ангелам и умершим, в духовных стихах, неканонических молитвах. Юрлинская традиция также включает технологию самостоятельного

изготвления кадилници и свеч, способы их использования и хранения в доме и на кладбище, варианты замещения ладана другими веществами. Ритуал каждения может приспособляться к новым жизненным реалиям, иногда на его основе возникают индивидуализированные, во многом личные практики.

Иван Котев

Струмица, Северна Македонија
ef.kotev@yahoo.com

Форми на соработка меѓу македонските и српските фолкористи

Соработката меѓу српските и македонските фолкористи датира од почетокот на XIX век, кога Вук Караџиќ запишал и во два наврата, 1815 и 1822 година објавил 28 македонски народни песни. Отогаш соработката продолжува преку различни форми. Бројни фолкористи, етнологии и други од Србија вршат истражувања во Македонија, при што запишуваат и фолкорни материјали кои и денеска се чуваат во архивите на бројните научни и културни институции во Белград.

На 7. јули 1969 година се отвори првиот Симпозиум на балканскиот фолклор во Охрид. Симпозиумот имаше за цел да ги собере сите научни работници кои се занимаваат со проучување на фолклорот од балканските простори и пошироко. Уште на првите симпозиуми учество зедеа најголемите имиња на српскиот и југословенскиот фолкор, како што се Душан Недељковиќ, Драгослав Антонијевиќ и други.

Предмет на нашрто излагање ќе биде овој Симпозиум од почетокот до неговото згаснување.

Наталья Евгеньевна Котельникова

Государственный Российский Дом народного творчества имени
В. Д. Поленова Министерства культуры РФ
Москва, Российская Федерация
tusjakot@yandex.ru

Фольклорная несказочная проза в реестрах объектов нематериального культурного наследия

Активное изучение фольклорной несказочной прозы началось относительно поздно, в 60-х годах прошлого века и развивалось в основном в рамках жанрового подхода параллельно с процессом создания различных классификаций, в основе которых лежал, как правило, сюжетно-тематический и/или персонажный принцип. В течение последних десятилетий в фольклористике произошел перенос исследовательского интереса с системы на человека, и актуализировались работы по прагматике фольклора, его коммуникативным функциям, взаимосвязи традиционных верований и социальных отношений, развивались также концепции, связанные с культурным ландшафтом и т.д. Появление понятий «нематериальное культурное наследие» и его «объект», развертывание работы по выявлению, описанию и каталогизации таких объектов поставили новые вопросы в подходах к прозаическому фольклору и народным верованиям. В докладе будет рассмотрен опыт включения описаний фольклорной несказочной прозы в реестры объектов нематериального культурного наследия различных уровней.

Сања Лазаревић Радак

Институт за политичке науке
Београд, Србија
sanjalazarevic7@gmail.com

Криза социјализма и наговештаји транзиције на југословенским новогодишњим честиткама

Упркос репетитивности, ограниченој креативности пошиљаоца и фолклорној природи размене, честитке рефлектују друштвене промене. Док почетком педесетих година на југословенским

честиткама преовладавају флорални мотиви, а крајем исте деценије пејзажи, економски развој земље од шездесетих година допушта релативно јасно увођење симбола потрошње какви су аутомобил и телевизор. Средином седамдесетих година, примећује се нови тренд у визуелној динамици честитки, када се изнова јављају претходно изостављени сакрални елементи који одговарају симболици великих хришћанских празника. Упоредо са овим, штампарије из различитих република користе регионалне ношње и друге елементе материјалне културе који амбивалентно асоцирају како на братство и јединство тако на важност истицања културних различитости народа и народности СФРЈ.

Видљивији заокрет који наговештава транзицију догађа се осамдесетих година када се примећује неговање дечије културе уз укључивање симбола потрошње попут новчића, поларизација „урбаног“ наспрот до тада доминантном „руралном“, праћено заменом идеолошки неутралних мотива јелке, имеле, звона, украса, асоцијацијама на богатство и моћ. Новогодишње честитке се у овом излагању, које има за циљ испитивање односа између фолклорне комуникације (дар, уздраје, вербална размена и њихов визуелни аспект) и друштвених промена, третирају као динамични визуелни простор на којем видљиво постаје окончање социјалистичких односа, а отпочиње све израженија глорификација нових модела потрошње независних од релативно уских југословенских економских оквира.

Ермис Лафазановски

Институт за фолклор – Скопје
Скопје, Република Северна Македонија
ermisl@ukim.edu.mk

Што се случува со светите дрвја? Истражувањата на Јован Трифуновски во Скопска Црна Гора

Во 1975 година во *Гласник Етнографског Института*, Јован Трифуновски го објави трудот за Култот на дрвјата во Скопска Црна Гора, во која дава детален преглед на култот на дрвјата во селата Љубанци, Горњанци, Бањани и др. Педесет години после неговите истражувањата во рамките на Институтот за фолклор

од Скопје повторно се актуелизира дел од неговите истражувања во рамките на современиот екофолклористички пристап кон две важни теми: создавањето и улогата на светиот простор во современите релации природа – култура и биоетичката компонента на македонската етноботаника. Ова истражување претставува евидентирање на современата состојба на претходните истражувања на Трифуновски.

Mirella Makurat

Jagiellonian University
Kraków, Poland
mirella.makurat@yahoo.com

**Lingocultural Image(s) of the Mother of God
in the South Slavic Folk Lyric**

I analyze South Slavic folk poetry (Serbian, Macedonian, Bulgarian) in order to distinguish the images, profiles and functions of the figure of the Mother of God contained therein. I rely on existing materials from the Balkan Slavia Orthodoxa area and on materials collected during my own field research.

Suzana Marjanić

Institut za etnologiju i folkloristiku
Zagreb, Hrvatska
suzana@ief.hr

**„Cell-apocalypse“ Stephen Kinga u kontekstu realnih
izvještaja o geoinženjeringu ili o teorijama zavjera kao
suvremenim predajama**

Apokaliptični horor roman *Mobitel (Cell, 2006)* Stephen Kinga (riječ je o njegovoj 53. knjizi) može se interpretirati u kontekstu, sada, realnih izvještaja o geoinženjeringu. Naime, geoinženjering

или geoinženjerstvo ili klimatski inženjering označava niz namjernih i velikih zahvata u Zemljin klimatski sustav s ciljem smanjenja globalnoga zatopljenja, kao i kontrole u kontekstu vojne tehnologije i vojne geostrategije.

U prvome dijelu članka naglasak će biti postavljen na filmskoj reprezentaciji zaraze mobitelom s obzirom na to da je u nekoliko sekvenci režiser (režiser: Tod Williams, 2016, scenarij: Stephen King i Adam Alleca) sugerirao povezanost zaraze s repetitorima, u današnjem kontekstu – 5G mobilne mreže koja se smatra prekretnicom industrijske revolucije 4.0. Slijedi interpretacija osnovnih teorija zavjera kao žanra urbanih predaja ili novih (usmenih, internetskih) predaja o 5G mreži a ujedno i pandemiji koronavirusa.

Бранкица Марковић

Институт за српски језик САНУ

Београд, Србија

brankicama@gmail.com

**Из савремене антропонимије Новог Сада 1 – лична имена
мушке деце рођене у Новом Саду 2021. године
(Да ли се при избору имена више прати мода
или се чува традиција?)**

У раду ће бити представљена и анализирана лична имена мушке деце рођене у Новом Саду 2021. године. Циљ рада је да се покаже која су имена популарна, да ли се при избору имена детета више прати мода или се чува традиција и да се одреди фреквентност забележених имена. Како у новије време није било научних испитивања ове врсте, ово истраживање може се сматрати научно актуелним и релевантним и њиме ће се дати скроман допринос савременој антропонимији Новог Сада.

Александра Матић

Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу
Крагујевац, Србија
aleksandra.matic@filum.kg.ac.rs

Етнографска слика Македоније и Старе Србије у међуратном српском путопису

У раду се разматрају етнографски погледи на Македонију и Стару Србију у међуратном периоду, забележени у путописима Станислава Кракова, Рада Драинца и Растка Петровића.

Етнолошке преокупације тзв. фолклорног модернизма у академски, научни и књижевни фокус постављају подручје Македоније и Старе Србије, с обзиром на то да су назначене територије у свести авангардних путописаца сматране аутентичним изворима етнографског материјала, али и интегрални простор живе словенске културне баштине.

Други аспект тумачења тиче се српско-македонских етнокултурних веза, које се постављају у фокус услед неоромантичарских идентитетских преиспитивања, како у сфери личних, тако и колективних, националних идентитета.

У етнографском дискурсу путописаца препознају се и таква идеолошка усмерења која македонско тло посматрају у контексту словенске митско-фолклорне прошлости. Поред несумњивог значаја етнографских забелешки српских путописаца, важно је отуда указати и на идеологију словенства и ново вредновање словенске паганске прошлости и духовне вертикале ових простора.

У коначном, кроз истраживање се прати „параетнографски” статус путописа, те се проматрају идеолошке, концептуалне и жанровске подударности путописног и етнографског дискурса, условљене друштвено-политичким, идеолошким, културним контекстом.

Mirjam Mencej

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Ljubljana, Slovenija

mirjam.mencej@guest.arnes.si

Primerjalna analiza odzivov na pandemijo Covid-19 in ukrepe zoper njo v internetni folklori

Internet predstavlja mesto participatorne kulture, znotraj katere posamezniki in skupine v različnih oblikah in medsebojnih interakcijah izražajo svojo kreativnost. Internet kot medij, ki uporabnikom omogoča hitro širjenje informacij, obenem pa tudi anonimnost, se kaže kot idealni kanal za transmisijo folklorne. V tem članku bom na kratko predstavila internetno folkloro, ki je nastala kot odziv na pandemijo kovida-19 in ukrepe za zavezitev virusa do avgusta 2020. Po začetni diskusiji o žanrih in intertekstualnih referencah, na katere se internetna folkloro na temo korona virusa navezuje, se bom osredotočila predvsem na žanr memov (*meme-s*).

V diskusiji o memih se bom osredotočila na tiste teme, ki se v njih pojavljajo najpogosteje. Pogostost določene teme v folklori namreč razkriva, kaj v ljudeh sproža največ tesnobe, in je posledično deležno največ odzivov. Kot je znano, ljudje s pomočjo folklorne nagovarjajo ne le osebne strahove in psihične tesnobe, ampak tudi družbene in kulturne tesnobe; ker ima pandemija svetovne razsežnosti in so v boju proti njej države skorajda po vsem svetu sprejele bolj ali manj enake ukrepe, takšna situacija ponuja tudi enkratno možnost primerjave in opazovanja podobnosti in razlik, ki se kažejo v odzivih ljudi iz različnih kultur na iste tesnobe in iste ukrepe proti epidemiji.

Јована Милованчевић

Радио Београд, Радио-телевизија Србије

Београд, Србија

jmilovancevic@yahoo.com

Песме о смрти Марка Краљевића у јужнословенском контексту

Да „смрт битно одређује путеве епске славе“ (Самариција 2008: 149), унеколико доказује и лик Краљевића Марка на чијем примеру ћемо анализирати начине, врсте и типове манифестовања смрти као једног од три најважнија обреда прелаза у животу човека. Одабрани корпус представљају примери из јужнословенске епике, односно, песме са српског, македонског, бугарског и хрватског терена. Основни херменеутички наум темељи се на идеји да укажемо једновремено на сличности и разлике које се успостављају у зависности од типа слике света која се твори, специфичности одређене језичке територије у осмишљавању лика Марка Краљевића, али и начина на који се актуелизује тема смрти у смислу односа према коначности и статусу привида у њој. Следствено томе, рад смо поделили на два самостална одељка следећи понуђени модел из књиге *Јунаци и маске* који издваја два типа смрти: *митску* и *фиктивну*. Првом можемо сматрати ону у којој су укључени бројни митски елементи као што је страдање од хтонског бића, могућност бесмртности, маркирани простор, сакрално време као и радње јунака које подсећају на ритуално опраштање од живота. Док фиктивну смрт можемо разумевати као својеврсни привид артикулисан као губљење снаге, боловање или старост Марка Краљевића, те морална и етичка сагрешења јунака.

Снежана Милојевић
Прокупље, Србија
milojevicsnezana.pk@gmail.com

Фолклорни мотив прерушеног краља у *Житију краља Милутина* Данила II

Циљ овог истраживања јесте преиспитивање мотива прерушеног краља, који је уочен у *Житију краља Милутина* архиепископа Данила. Поменути мотив се у индексу мотива Стида Томпсона дефинише као фолклорни мотив. Будући да жанр житија превазилази текстуални израз који Томпсон узима у обзир када прави свој индекс, разматрана је корелација репрезентације овог мотива у житију Данила II и одређених елемената хришћанског учења заступљених у испитиваном сегменту наратива о светом. Смештен у ново наративно окружење, фолклорни мотив прерушеног краља прераста своје полазиште и саображава се сакралном карактеру жанра житија.

Марија Миљковић
Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Звечан, Србија
marija.miljkovic@pr.ac.rs

Функција посестрима у народним епским песмама са Косова и Метохије

Међу духовним сродницима епских јунака значајно место заузима посестрима. Јавља се као саветодавац, информатор, избавитељ сужња, пријатељ свима који су у крвној или пријатељској вези са њеним духовним сродником. Неретко су и виле посестрима јунацима, а ту улогу често преузимају и крчмарице. Од љутог противника у појединим сижеима, до посестрима, гласника, саветодавца и помоћника, лик виле уклапа се у законе духовног сродства те њена функција посестрима утиче на обликовање коначног суда о епском јунаку.

У раду ћемо, на примерима појединих епских песама са Косова и Метохије, показати да препреке које се јунацима јављају на путу до крајњег циља указују на то да јунаштво и храброст често нису довољни да јунак оправда свој статус. У тренуцима када се нађе међу туђинима, народни певач уводи наизглед споредне ликове са којима протагониста остварује одређену врсту савеза, где посебну функцију заузима посестрима.

Данијела Митровић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

danijelamitrovic.16@gmail.com

„Помало је такијех јунака“: одметници и јунаци у „Бановић Страхињи“ и *Беовулфу*

У раду ће се испитивати могућа паралела између Влах-Алије као одметника и Грендела, човеколиког чудовишта, али и Бановић Страхиње и Беовулфа – јунака који се одликују изразитом снагом, али и необичним карактером и великом усамљеношћу.

Влах-Алија је отпадник од „цара честитог“, он сам похара дворе онда када нападнути не може да се брани, тј. када је господар отишао у тазбину. Занимљиво је да се управо исте карактеристике могу приписати Гренделу, који је према германском одређењу ратника такође отпадник, он нема господара, напада ноћу када се противник не брани, не поштује никакав кодекс, нити поседује моралне вредности.

Са друге стране, њихови противници су Бановић Страхиња и Беовулф, сјајни јунаци који сами бију своје битке, помоћи немају, или је одбијају онда када им се понуди. Они нису владари у правом смислу те речи, они су јунаци чак и када им се наметне другачија позиција и због тога живе усамљен живот. Још један занимљив аспект је и њихова мање или више експлицитна змајевитост, која се такође рефлектује у њиховим противницима.

У раду ћемо покушати да укажемо на сличности ове две удаљене традиције, али ћемо настојати и да истражимо потенцијалне заједничке корене који су им могли послужити као полазиште при конципирању ових истински необичних ликова.

Зона Мркаљ

Универзитет у Београду, Филолошки факултет

Београд, Србија

zonamrkalj61@gmail.com

Елементи словенског фолклора у српским читанкама

Предмет истраживања у овом раду представљају елементи словенског фолклора који се појављују у обавезним или изборним текстовима српске књижевности, укљученим у нове програме наставе и учења Српског језика и књижевности, а самим тим и у читанке за овај предмет. Анализирају се одабрана књижевна дела која се у школи тумаче на различитим узрастима и образложе се степен њиховог разумевања код ученика и начин њиховог тумачења. Проблематизује се однос васпитности текстова који се интерпретирају и елемената сујеверја заступљених у литератури, увидом у ликове из словенског фолклора, обреде и обичаје. Као примери, узимају се одабрана дела народне књижевности, као и ауторске, на пример *Каљави коњ* Весне Алексић, *Приче старог чаробњака* Тиодора Росића (у основној школи) и „Глава шећера” Милована Глишића, „Записи о даровима моје рођаке Марије” Момчила Настасијевића, *Страх и његов слуга* Мирјане Новаковић и одабране песме Васка Попе (у средњој школи). Истиче се значај проширивања ученичких знања о словенској митологији, која је, за разлику од грчке митологије у настави и уџбеницима била готово запостављена.

Olga Orlova

Institute of Linguistics, Russian Academy of Sciences

Moscow, Russia

orlovaolgas@list.ru

Wild and Domestic Animals in Russian Folk Riddles

The paper deals with the images of wild and domestic animals in Russian folk riddles. The focus is on the stereotypes connected with animals in the Russian traditional culture, and their representation

in riddles. Riddles are studied as signs of language, mind and culture in the framework of linguistics and cultural studies. The leading methods of the research conducted are the following: linguocultural and cognitive analysis. The research is concerned with the ways of categorization and conceptualisation of the world in riddles as well as with the ways of representation of different types of information in these signs.

Александар Павловић

Институт за српску културу
Приштина – Лепосавић, Србија
alek.pavlovic@hotmail.com

**Срби у Косовској Митровици:
Наративи о садашњици и жељеној сутрашњици
у светлу паралеле са мотивима фолклорних форми**

Папња у раду посвећена је разумевању положаја Срба у Косовској Митровици, посматраног са аспекта њихових наратива о односу према својој садашњици, односно представама о жељеној сутрашњици. Имајући у виду дугогодишња искушења косовско-митровачких Срба, проузрокована притисцима Албанаца и међународних чинилаца да буду интегрисани у институционални систем самопроглашеног независног Косова, и узимајући у обзир њихове тежње да остану у саставу државе коју доживљавају као своју, а то је држава Србија, наративе истраживане српске заједнице настојим да доведем у паралелу са појединим фолклорним формама, препознатљивим по сижеема чији актери пролазе кроз бројне препреке у нади да ће остварити жељени циљ. Живљену реалност Срба у Косовској Митровици, на овај начин, посматрам као текст из ког се могу ишчитавати мотиви налик онима који се срећу у фолклорном стваралаштву, карактеристичним по томе што у себи садрже извесне поруке о одређеним друштвено-моралним вредностима и начелима.

Методолошки поступак примењен у раду базиран је на емској, антрополошкој кључној перспективи, што значи да су у истраживању коришћени квалитативни приступи, пре свега разговор са саговорницима. Резултати презентовани у раду добијени су на основу теренских истраживања спроведених у Косовској Митровици у више наврата током 2022. године.

Михал Пејаш

Универзитет „Адам Мицкјевич“, Познањ

Гдиња, Пољска

m.pejasz@gmail.com

Пољске елите о хајдучком покрету код Срба – дијахронијски преглед

У раду се разматрају ставови представника пољске елите о хајдучком покрету код Срба. У пољској историји, историји књижевности, славистици и другим дисциплинама, постојало је током историје интересовање за ослободилачки покрет Срба од османске власти. Израз ове тенденције представљен је у обимној уметничкој, путописној, фолклористичкој и дипломатској грађи у периоду између XVI и XIX века, али највеће интересовање за хајдуке је испољено у списима XIX века. У раду се говори о ликовима хајдука и њиховој борби, нпр. у књижевном делу Теодора Томаша Јежа (алиас Зигмунта Милковског), политичкој делатности Адама Чарториског, а помиње се и у песништву Каспара Мајсковског. Дијахронијски преглед најважнијих примера поменутих извора, са анализом главних идеја, може донети одговор на питање о односу пољских интелектуалних и политичких елита према овом културном и друштвеном феномену.

Данијела Петковић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

petkovic.danijela@yahoo.com

Неугледни јунаци јужнословенских епских песама и руских биљина

На грађи коју чине класичне најпознатије збирке српских, бугарских, македонских епских песама и руских биљина, у раду ће се истраживати различите категорије нетипичних епских јунака, који одступају од високих епских „стандарда“ кад је реч о изгледу, пореклу, или понашању. Кроз компаративно сагледавање начина карактеризације ликова одрпаних, лоше опремљених и обучених јунака (гоља, голотрба), ситних, неугледних јунака, затим пијанача или јунака ниског порекла (слугу, копиљана), итд. проучиће се паралеле у јужнословенској и руској епици – формулативни обрасци изградње оваквих ликова, њихови делокрузи и типични сижејни склопови у којима се појављују.

Веселин Петровић

Институт за српски језик САНУ

Београд, Србија

veselinpetrovic@gmail.com

О ткачкој лексици у дијалекатским речницима српскога језика

Реферат доноси преглед и анализу ткачке лексике у неколиким дијалекатским речницима српскога језика, са посебним освртом на сличности и разлике између регистара, као и на критеријуме за ексцерпцију грађе и њихов однос према одредницама које спадају у ткачку лексику.

У ту сврху, упоређује се начин прикупљања, сортирања и анализирања грађе из поменутих речника.

Циљ реферата јесте утврђивање сличности и разлика у регистрима ткачке лексике у поменутих тематским речницима,

и то на основу унапред одређених критеријума, као и осврт на етнолингвистички аспект појединих одредница тих регистара.

Данијела Поповић Николић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

Ниш, Србија

daniijela.popovic.nikolic@filfak.ni.ac.rs

Наивно стваралаштво у истраживањима Драгише Витошевића

У рана интересовања српске научне јавности (науке о књижевности) за појаве слојевитих културних феномена који функционишу у временима експанзије индустријског и технолошког развоја убраја се и рад Драгише Витошевића на промовисању и приступу наивном стваралаштву. У раду ће бити регистроване основне одлике његовог истраживања појаве која се налази на својеврсној културној и социјалној маргини, почев од активности у покретању и уређивању *Расковника*, приређивању антологија до стручних осврта и запажања публикованих у разним изворима, нарочито у зборнику текстова *Дародавци из прикрајка*). Посебна пажња биће посвећена компарацији са савременим теоријскометодолошким поставкама руске фолклористичке школе која се бави проучавањима овог феномена, одређеног, у том контексту, термином наивна литература. Управо и са позиција коју ова културна појава заузима у истраживањима новијег времена сагледава се значај „пионирских” радова Драгише Витошевића и његових сарадника, радова који су у светлу интересовања за полифону структуру савремене културе, чини се, остали скрајнути и, нажалост, без покушаја да се линија приступа наиви као форми на размеђу писане и усмене културе развије и настави новим правцима.

Михај Н. Радан, Миљана-Радмила Ускату
Филолошки, историјски и теолошки факултет, Западни универзитет
у Темишвару
Темишвар, Румунија
mradan54@yahoo.com, miliana83@yahoo.com

Поједини зимски и пролећни празници, обичаји и веровања у Карашевака

Овај рад је настао у оквиру заједничког истраживачког пројекта испитивања карашевских обичаја који задњих деценија убрзано нестају. У раду су описани значајнији празници из пролећног и поједини из зимског циклуса, као и обичаји и веровања који их прате. У опису обичаја указује се на заједничке или сличне елементе истих у другим српским и румунским банатским областима са циљем да се установи, уколико је то могуће, конвергентност карашевских обичаја са одређеним српским етничким ареалом или да се уоче поједини румунски утицаји у њима. Код појединих назива обичаја извршена је фонетско-морфолошка и семантичка анализа.

Љубинко Раденковић
Српска академија наука и уметности
Београд, Србија
radenkovic.ljubinko@gmail.com

Зимски календарски демони код Словена: балканске *караконцуле* и северноруски *шуликуну*

Један од периода у години када је врло активна нечиста сила јесте период од Божића до Богојављања, тзв. „некрштени дани“. Код словенских народа издвајају се три области, које имају своје специфичности, како у називима нечисте силе, која се тада креће, тако и у мотивима демонолошких предања. Код балканских Словена тада се појављују демони *караконцуле*, код Словенаца и Чеха – *баба Перхта* и *дивја јага*, а на Руском северу – *шуликуну* (сви ови називи имају варијанте). У реферату ће бити речи о заједничком и посебном у представама о *караконцулама* и *шуликунима*.

Здравко Ранисављевић

Факултет мизичке уметности у Београду

Београд, Србија

ranisavljevicz@yahoo.com

Основни индикатори нематеријалног културног наслеђа у пракси сценског представљања и интерпретирања традиционалних плесова у Србији

Традиционални плес, који се у контексту нематеријалног културног наслеђа препознаје као традиционална народна игра, левитира у административној пракси без формалног одређења критеријума за диференцирање културног наслеђа и савременог стваралаштва у његовом практиковању. Питање односа између партиципаторног и презентационог у овом пољу кључно је за шире разумевање друштвеног феномена окупљања појединаца у оквиру културно-уметничких друштава, која у времену популарисања концепта културног наслеђа посредно добијају значење заједница његових носилаца.

Актуелна пракса представљања традиционалног плесног наслеђа на сцени негује својеврсну идеологију поштовања теренског извора, са интенцијом диференцирања појединачних антропогеографских области Србије на плану репертоара и тзв. извођачког стила. Недостатност овог приступа, пак, огледа се у упитној релевантности теренског извора као таквог, који се у традицији истраживачке праксе плесног наслеђа у Србији доминантно своди на реконструисање сећања појединаца, са ретким фокусирањем конкретних плесних реализација у партиципаторном контексту. Другим речима, на сцени се представљају идеалтипске карактеристике плесних дијалеката, са интенцијом њиховог презначења у нематеријално културно наслеђе које „живи“ на сцени. У том смислу, поставља се питање индикатора плесног наслеђа, које се у сфери тзв. кореографисаног фолклора препознаје као традиционално.

У раду се разматрају општи и посебни критеријуми за идентификовање „нематеријалног“ у актуелном контексту представљања и интерпретирања традиционалних плесова на сцени у пракси културно-уметничких друштава.

Наташа Станковић Шошо

Универзитет у Београду, Филолошки факултет

Београд, Србија

natasoso06@gmail.com

Допринос академика Наде Милошевић Ђорђевић развоју фолклористике у настави

У раду се указује на допринос академика Наде Милошевић Ђорђевић у увођењу фолклористичких тема, садржаја, репрезентативне грађе и стручне и научне литературе у наставу Српског језика и књижевности на свим нивоима образовања. Посебна пажња посвећује се анализи читанки за основне школе, гимназије и средње стручне школе и књига домаће лектире у којима је, захваљујући професоркином залагању, заступљена одабрана репрезентативна грађа, одломци из секундарне литературе (радови Веселина Чајкановића, Вука Стефановића Караџића, Павла Софрића Нишевљанина, одреднице из *Српског рјечника*, *Српског митолошког речника*, *Словенске митологије* и сл.) У раду се сагледавају корелације које се остварују током проучавања усмене књижевности у уџбеницима.

Марко Стојановић

Етнографски институт САНУ

Београд, Србија

marko.stojanovic@etnografskimuzej.rs

Манифестациони туризам у светлу фолклора – de facto и de iure потенцијал нематеријалног културног наслеђа

Елементи уписани у национални Регистар НКН из Унесковог домена друштвених догађаја и церемонијала, а који су утемељени или редефинисани у времену социјализма (*Драгачевски сабор трубача* и *Вуков сабор*), говоре у прилог томе да су у одређеном дискурсу креирани као идеологизовано наслеђе импрегнирано статусом туристичке фолклорне манифестације (који при том деле са многобројним другим догађајима: *Прођох Левач прођох Шумадију* (1970. година), *Чивијада* (1968. година), *Сабор изворног*

народног стваралаштва – *Опленачка берба* (колоквијално Вашар у Тополи, 1963. година), *Косидба на Рајцу* (1965–1967. година), *Хомањски мотиви* (1968. година), *Љубичевске коњичке игре* (1964. година) и друге) Наспрамно томе, гастрономске туристичке манифестације настале у времену позног социјализма и потоње транзиције до данас, тзв. *традицијаде* (*Сланинијада*, *Купусијада*, *Роштиљијада*, *Куленијада*, *Кобасицијада*, *Пришутијада* и друге), непрекидним, већ деценијама дугим трајањем, постале су идентитетска ознака локалних средина које их организују. Могућа разматрања у светлу екстраполације верификованих елемената НКН из домена друштвених догађаја и њихових савремених пандана, а у контексту наслеђа „јуче, данас и сутра“, требало би да укажу на непрестане дилеме о критеријумима уписа у Регистар и питања чији би одговори подигли капацитете за видљивост НКН у најширој, а поготово стручној/научној заједници.

Милица Стојановић

Институт за српски језик САНУ
Београд, Србија
milica.stojanovic@isj.sanu.ac.rs

Глаголи мотивисани називима народних музичких инструмената у српском језику

У раду ће бити анализирана невелика група глагола код којих се као мотивна реч јавља назив народног музичког инструмента (*истамбурати*, *дромбољити*, *бубњити*, *исталамбасати*, *диплити*, *гуслати* и сл.). Ови глаголи, осим основног значења „свирати одређени инструмент“, развијају различите немусичке семантичке реализације које се односе на одређени начин говора (*дромбољити*, *бубњити* и сл.), облике понашања (*диплити*), ударање (*истамбурати*, *исталамбасати*), опсцено значење (*фрулити*) итд. Секундарна значења ових глагола употребљавају се у неформалном, разговорном и колоквијалном језику, те чине изражавање сликовитијим, експресивним. Они могу поседовати шаљиву, али и пејоративну обојеност. Циљ рада је да се семантичком дескрипцијом оваквих глагола представе елементи значења

мотивне речи који се преносе у глагол и проучи специфична језичка слика света, односно начин на који се реални свет као и представе о народним инструментима транспонују у језик.

Бошко Сувајдић

Универзитет у Београду, Филолошки факултет
Београд, Србија
boskosuvajdzic65@gmail.com

Академик Нада Милошевић Ђорђевић – корифеј српске фолклористике

Академик проф. др Нада Милошевић Ђорђевић била је међу најзначајнијим теоретичарима народне књижевности и фолклора у српској науци 20. века. Као члан угледних међународних фолклористичких организација и асоцијација, проф. др Нада Милошевић Ђорђевић, редовни члан Српске академије наука и уметности, за протеклих пола века имала је кључну улогу у подстицању међународне и регионалне сарадње српских фолклориста. С друге стране, као универзитетски професор и педагог, професорка Нада Милошевић Ђорђевић је одгајила генерације младих стручњака, студената основних академских, мастер и докторских студија и пресудно утицала на њихов интелектуални и научни развој када је реч о српској науци и различитим областима фолклористике.

Веселка Тончева

Институт за етнологија и фолклористика с Етнографски музеј – БАН
Софија, Бугарија
vestonch@gmail.com

Традиционната песен и танц на *гораните* в изследванията на србски, славјански и чуждестранни автори

В текста ще бѣде направена карактеристика на песеннија и танцовија фолклор на общноста на *гораните*, представен в публикации на србски, славјански и чуждестранни изследователи.

Ще се обърне внимание на спецификата на мъжките и женските песни, на индивидуалното и груповото пеене, на белезите на едногласните песни и особено на горанската диафония със съответните ѝ дефинирани подтипове, интервалови съотношения между гласовете и принцип на структуриране. В изследователския фокус на различните автори попадат и мелодиката, тоновите родове, метроритмиката, както и пеенето с инструментален съпровод във всекидневен или обреден контекст.

Отделно ще бъдат разгледани горанските хора, описвани и анализирани предимно в сръбски изследвания.

По отношение и на песенния, и на танцовия фолклор в разглежданите изследвания, ще се направи опит за диахронно проследяване на авторовите наблюдения, което ще даде представа от една страна за хронологията в интереса към изучаването на тази общност, а от друга – и за промените, които претърпява във времето песента и танца ѝ.

Драгана Цвијовић

Институт за српски језик САНУ

Београд, Србија

cvijovicdragana@gmail.com

Називи за човека у *Сликама из сеоског живота*

Јанка Веселиновића

Предмет истраживања чине називи за човека (лексеме којима се именују носиоци заната, занимања, звања, као и породична и родбинска лексика) забележени у *Сликама из сеоског живота* Јанка Веселиновића. Јанко Веселиновић је у приповеткама чија је радња смештена у патријархалну сеоску средину 19. века, пробралим језичко-стилским средствима осликао живот тадашњег човека. На одабраном материјалу представиће се лексеме као што су *послужитељ, пушничар, преља, плетиља, редара, кум, ага, кмет, сеја, удова, наја, бата* и сл., које сведоче о традиционалној култури, народним обичајима и међуодносима у друштвеној заједници. Називи за носиоце занимања, титула, заната, родбинских и породичних веза анализираће се са лексичко-семантичког

и етнолингвистичког аспекта издвајањем тематских скупина фолклорне лексике, њиховим описом и освртом на порекло појединих лексема које су своје место нашле у лексичком фонду српског језика посредством неког страног језика, најчешће турског.

Ана Чугуровић

Центар за културу „Вук Караџић“ Лозница

Лозница, Србија

cugurovic_an@yahoo.com

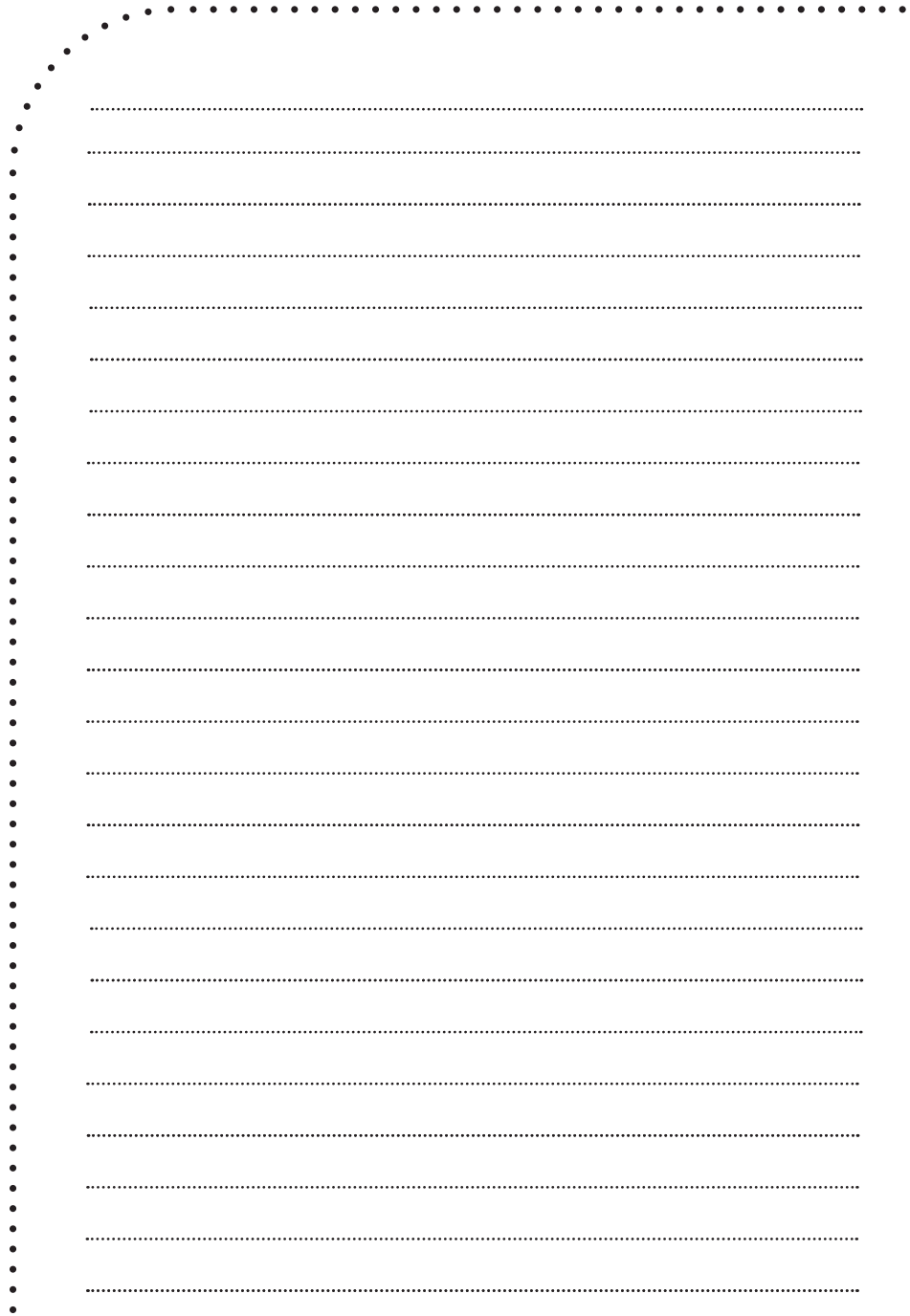
Односи промене и преношења у ивањданским и ђурђевданским обичајима у Јадру

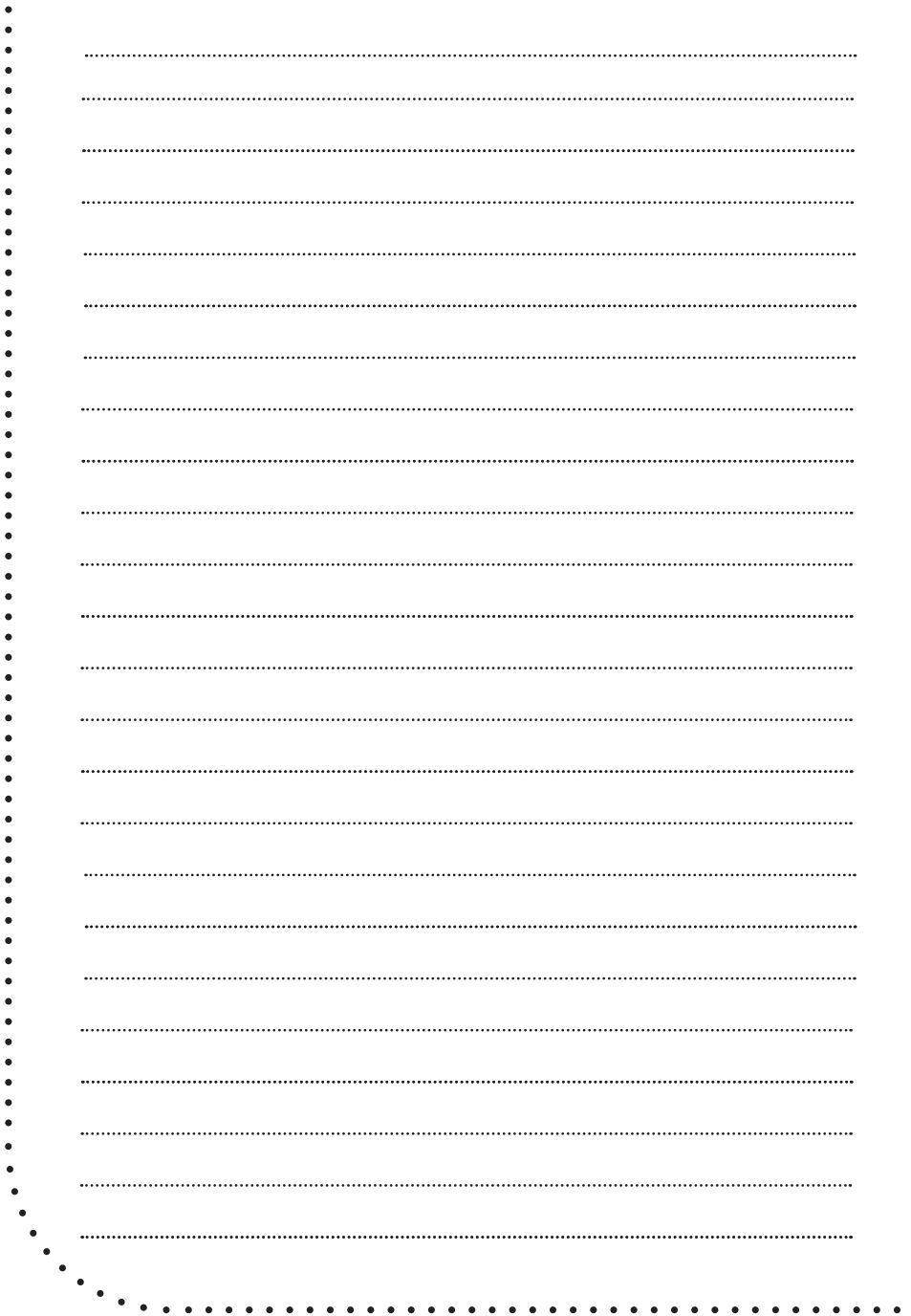
У Јадру су се до данас сачували ђурђевдански и ивањдански обичаји који су имали међусобно различите облике преношења. Плетење и постављање венчића од ивањске траве вече пре Ивањдана, које преносе жене, прошло је од средине двадесетог века кроз различите промене, док се прављење и постављање лескових крстића вече пре Ђурђевдана, које преносе мушкарци, током преношења није мењало али ни померало из села у град. Ово нематеријално културно наслеђе из домена знања и обичаја који се тичу природе и свемира утиче на присвајање и сталну поновну изградњу просторних и временских оквира у променама заједница. Улога ових обичаја је заштитна и означитељска на неколико различитих нивоа. Носиоци своје наслеђе објашњавају врло једноставно „ваља се“ или „то је увек тако“. Ова објашњења покушаћу да употпуним на основу анализе контекстуалних података у идеалтипским дескрипцијама ђурђевданских и ивањданских обичаја у Јадру. Као неко ко потиче из заједнице коју проучава, у истраживању користим своје нативне увиде у појавне и наративне домене ових обичаја и њихових промена и утицаја постојања или одсуства тих промена на дијахронијско и синхронијско мењање заједница које их преносе.

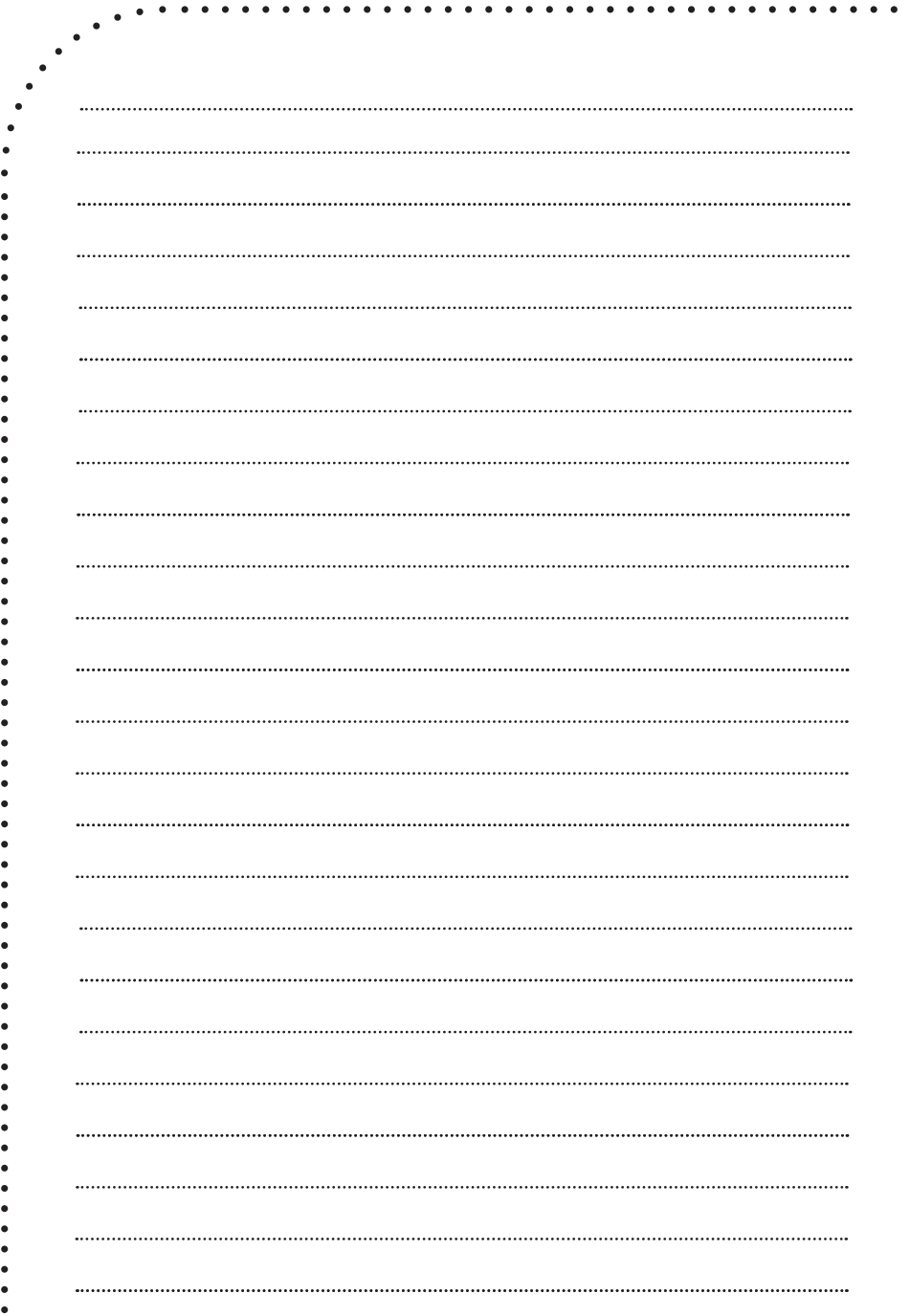

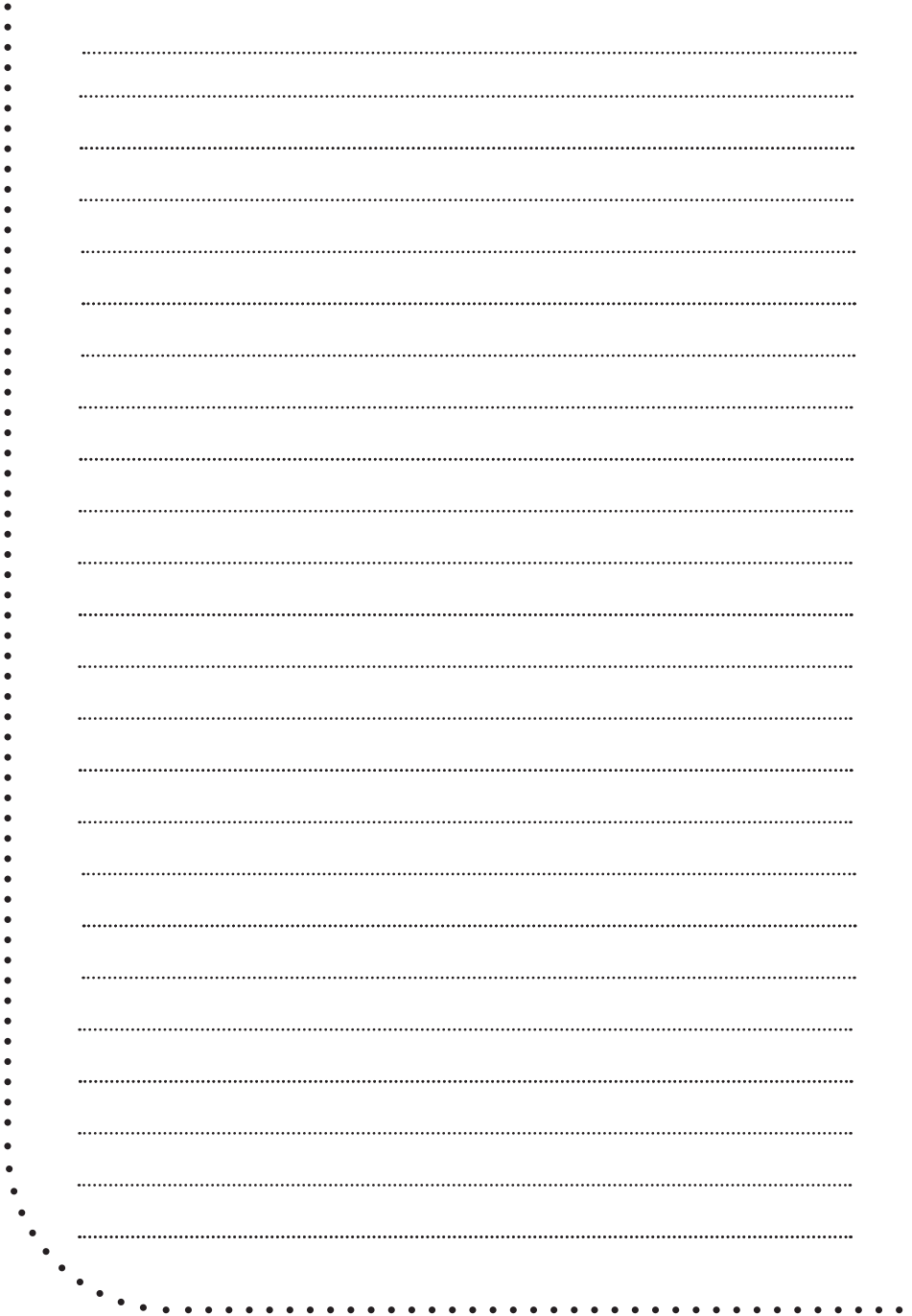
БЕЛЕШКЕ / NOTES

A series of horizontal dotted lines for writing notes, spanning the width of the page.

Међународни научни скуп
„Савремена српска фолклористика 12“
Тршић, 30. септембар – 2. октобар 2022.

На корицама

Амблем Удружења фолклориста Србије
„Увод у словенску литургију“ из циклуса *Словенска епонеја*,
Алфонс Муха
Споменик Ђирилу и Методију, Томе Серафимовски
Темнићки натпис, XI век, Народни музеј Србије

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

ISBN

УФС

УДРУЖЕЊЕ
ФОЛКЛОРИСТА
СРБИЈЕ

Универзитетска
библиотека
„Светозар Марковић“

Центар за културу
„Вук Караџић“,
Лозница

Научно-образовно културни центар
„Вук Караџић“ Тршић